

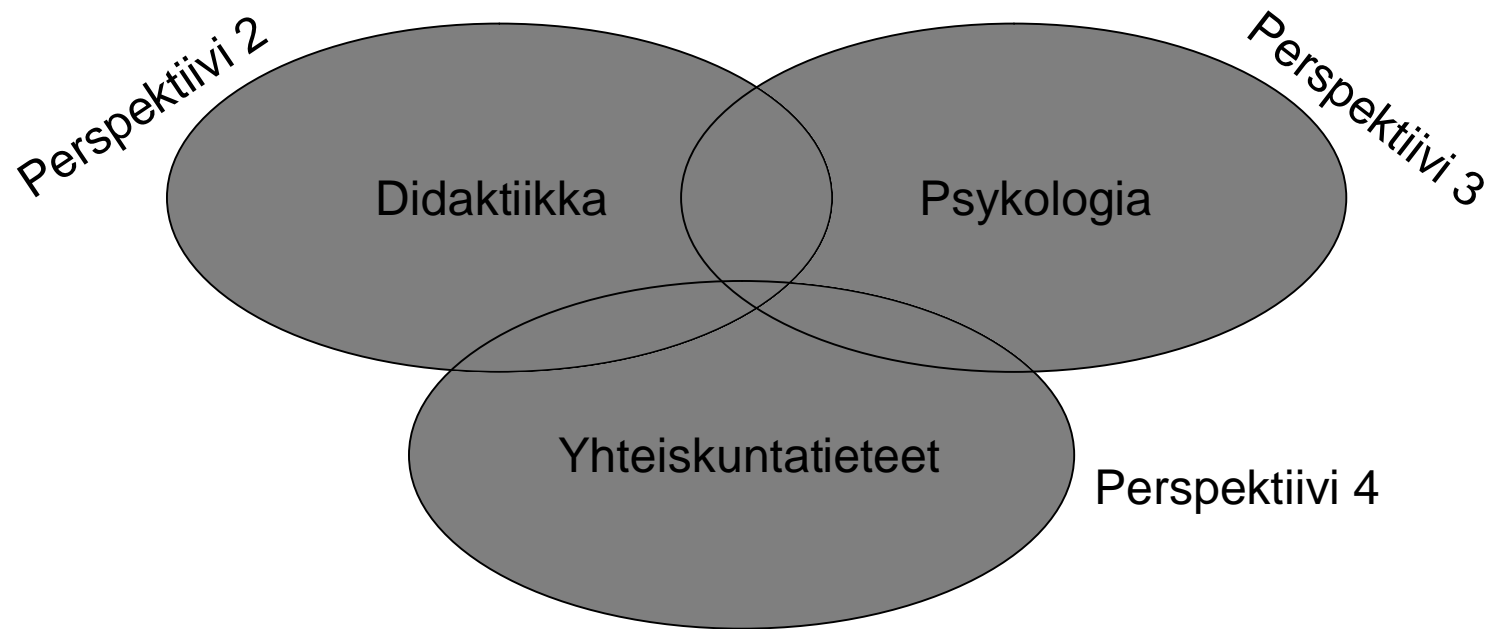

Johdantoa mediakasvatukseen

Mediakasvatuksen perusteet 4 op

Olli Vesterinen, 2006

Seminaarikertojen teemat

Mediakasvatuksen tavoitteet
eli taidot, valmiudet, ymmärryksen tasot

Perspektiivi 1

Kurssin eri teemoja

1. Mediataito jne. (19.9.)
2. Verkko-opetus ja didaktiikka (26.9.)
3. Mediapsykologia (3.10.)
4. Kriittinen mediakasvatus (10.10.)
5. EHDOTA TEEMAA! (17.10.)

Luennon sisältö

- Mediakasvatus ja monitieteisyys
 - Keskustelua lehdissä
- Kasvatustieteen näkökulmia
 - Jaotteluja ja jäsennyksiä
- Tieto- ja viestintätekniiikan (tvt:n) opetuskäyttö ja mediakasvatus
 - Tieto- ja viestintäteknikka ja kasvatustodellisuus
- Media(luku)taito ja muut käsitteet
- Representaation käsite ja kriittinen mediakasvatus
 - case: suomalaisuus

Mediakasvatuksen monitieteisyys

Mediakasvatus soveltavan kasvatustieteen laitoksella

- Tämän opetuksen järjestää Mediakasvatuskeskus, joka toimii opettajankoulutuksen yhteydessä.
- Vaikka monitieteiseen tutkimusalaan tulee lähestymiskulmia eri tieteenaloilta, yksi määrittää suuntaviivat. Täällä se on kasvatustiede.
- Tämän vuoden aikana keskustelua lehdissä mediakasvatuksesta...

HS 26. 4.06

Ikäraajat suojelevat lasten tunne-elämää

PENTTI KOSKINEN / HS

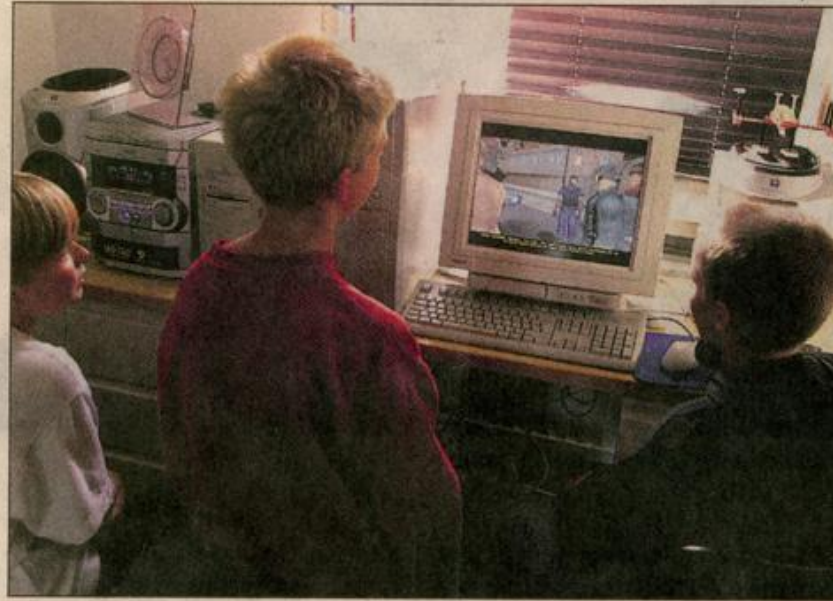
► Toimittaja Antero Mukka otti kantaa lööppikeskusteluun (HS 19. 4.) ja kertoi samalla toisenlaisesta törmäyksestä monimutkaiseen mediakenttään. Kolmasluokkalaisten pojan kanssa oli ostettu James Bond -elokuva, jonka ikäraja oli K 15.

Valtion elokuvatarkastamolla oli pari vuotta sitten elokuvien ja pelien ikärajoista tiedottava kampanja, jonka yhteydessä tehdyssä kyselyssä kävi ilmi, että yli puolet vastaajista luulee ikärajojen olevan suosituksia.

Tämä käsitys tuntuu olevan niin Mukalla kuin tavaratalon myyjälläkin, koska kaupat dvd-elokuvasta syntyivät.

Olen monesta asiasta Mukkan kanssa samaa mieltä. Esimerkiksi epäilen sitä, että raju lööppi olisi lapsen silmille ja mielelle yksioikoisen vahingollista. Useimmiten ei varmaankaan ole, koska lööpit teksteinä luovat mielikuvia, eikä lapsi pysty mielessään näkemään raaempaa väkivaltaa kuin mitä mieli kestää.

Toisin on kuitenkin kuvien

Pelaamassa.

kanssa. Tukka nousikin pystyyn, kun luin kuinka harmittomina Mukka pitää Bond-elokuvia.

K 15-ikärajan merkinnässä K tarkoittaa kiellettyä, se ei siis ole suositus.

Jos yhdeksänvuotiaalle pojalle myydään K 15-elokuva, se on vastoin lakia, ja jos sen ostaa aikuinen lapselle, se ei vält-

tämättä ole enemmän oikein.

Aikuinen erottaa Bondeissa viljellyn väkivallan sarkasmin, mutta kolmasluokkaiselle elokuvat ovat liian hurjaa katsottavaa.

Tiedän Bondien tapaisten toimintaelokuvien olevan melko yleistä yhdeksänvuotiaitten ajanvietettä, ja se näkyy ja kuuluu senikäisten puheissa ja jos-

kus myös toiminnassa. Aina ei täysin ymmärretä, ettei potkujen ja lyöntien jälkeen välttämättä noustakaan naarmuttomana ylös jatkamaan.

Usein kuultu perustelu vanhemmilta liittyy lapsen älyyn: meidän lapsemme on niin fiksu, että hän ymmärtää, ettei tämä (elokuva, peli, tms.) ole totta ja siksi hän voi katsoa vanhemmille tarkoitettuja elokuvia tai pelata verisiä räiskintäpelejä.

Lapsen sietokyky ei kuitenkaan ole riippuvainen älystä, vaan ikäraajat on asetettu suojelemaan kehittyvää tunne-elämää. Mukka mainitsee rajanvedon olevan vaikeaa, ja juuri tätä helpottamaan ikäraajat on asetettukin.

Kuvan voima on valtava, liikkuvan kuvan etenkin. Vaikka heti seuraavan yön painajaisiin elokuva ei tulostuisikaan, jälkiä tunne-elämään voi silti jäädä. Siis: ikäraajat ovat kieltoja, ei suosituksia!

Heli Peni

kuvataideopettaja
Helsinki

Pelkoa ja inhoa virtuaali- viidakossa

Kun maailma ahdistaa, kasvattajat löytävät syyllisen mediasta

Lapsista ja mediasta on näköjään vaikea kirjoittaa joutumatta sivupoiluille. Kaikkiin liittyy tavalla tai toisella mediaan: vanhempien pätkätyö, uraäidin ruuhkavuodet, brändien tunkeutuminen lastenhuoneeseen, varhaiskeinien ulkonäköpaineet. Maailma ahdistaa, koska media on uhka lapsille. Väikäläviidde traumatisoi ja verkossa vaanii namusetä.

Kun mediakasvatuksesta ja -lukutaidosta kirjoittavat muut kuin mediakriitikot, lapsille suunnatun median laadullinen ja arvottava tutkimus usein väistyy, ja tilalle tulee morali-sointi ja pelkojen lietsominen.

Atte Oksanen ja Sari Näreen skenaarioon mahtuu koulukitusaaminen, hymiöiden listava vaikutus ja tietenkin kännyköiden käyttö. *Lapset pelissä* -pamfletti pyrkii olemaan vastapuheenvuoro suomalaiselle teknologiauskolle.

Näkökulma on kapeahko: pelaajan ja upuneen äidin, kuten kirjoittajat esipuheessa tunnustavat. Näreen näkökulmassa on epäilemättä myös sävyvä kunnallispolitiikka.

Kirjassa kartoitetaankin pääasiassa median ja tietokoneiden aiheuttamia vaaroja – virtuaali-maailmaan uppoamisen ja räiskintäpölyn kauhuvisioita. Ratkaisuksi Oksanen ja Näre näkevät huolestuttavasti viestintäkanavien sulkemisen.

Lapsen varjeleminen ja median käytön rajoittaminen on myös psykologi **Riitta Martso-**lan ja luokanopettaja **Minna Mäkelä-Rönholm**in sanoma *Lapsilta kielletty* -kirjassa. Kirjoittajat ovat päättäneet keskittyä vain median häiritsevä vaikutuksiin. Niillä voi suojautua teknisin häitä- ja esto-ohjelmien ja suodattimien, koska mediakasvatusta ei kirjoittajien mukaan riitä.

Lasten peliriippuvuutta, väkivaltaisten tv-ohjelmien vaikutusta tai anonymiä hyväksikäyttöä ei voi vähätellä eikä sivuuttaa.

Laitteet roville vain! Vai olisiko sittenkin viisaampaa yrittää paneutua median sisältöön ja kehittää kriittistä ja valikoivaa katsomista?

Lapset pelaavat ulkomaisia räiskintäpelejä. Totta – mutta minne Suomesta on kadonnut kotimainen laadukkaiden vuoroaikusteisten lastenohjelmien tuotanto?

KIRJAT

**Atte Oksanen – Sari Näre: Lapset pelissä. Virtuaali-
viidakon ansat. Minerva. 144 s. 23 e.**

Riitta Martso – Minna Mäkelä-Rönholm: Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Kirjapaja. 203 s. 29 e.

Unna Lehtipuu: Ruuturitari ja digidonna. Lapsi matkalla mediaan. WSOY. 245 s. 28 e.

Anja Riitta Lahikainen – Pentti Hietala – Tommi Inkinen – Marjatta Kangasalo – Riikka Kivimäki – Frans Mäyrä (toim.): Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Gaudeamus. 250 s. 29 e.

taja **Unna Lehtipuun Ruuturitari ja digidonna.**

Kirja onkin kohtuuden ylisyys. Lehtipuun mukaan television tai tietokonepelin luomat jännitteet voivat olla "voimauttavia" kokemuksia. Peläämisen merkitystä oppimisessa ei voi liikaa korostaa.

Lehtipuun lähtökohdista on yhteisöllinen mediakritiikki. Hän laittaisi lapset yhdessä opettajien tai vanhempien kanssa arvioimaan televisio-ohjelmia ja valikoimaan netti-pelejä.

Medialukutaidon opettaminen tuntuu kuitenkin olevan parhaimmillaan suojelevan ja ohjailevan kasvatuksen väli-maastossa.

Toisessa ääripäässä syyllistään katsoja tai ainakin vanhemmat, jotka katsomisen sallivat. Toisessa ääripäässä toivoisi näkevänsä arvottavaa kritiikkiä.

Vanhempien medialukutaitoa on tunnustaa hyvät tietokonepelit ja ymmärtää mm. videoiden ja televisio-ohjelmien ikäsuositusten merkitys.

Television katselukokemuksia voi tarkastella sekä uhkana lasten turvallisuudelle että mahdollisuutena asioiden uudelleen näkemisen.

Lapsuus mediamaailmassa -artikkelikokoelma on syntynyt osana Tampereen yliopistossa kuusi vuotta sitten aloitetun Lapset ja tietoyhteiskunta -hankkeen. Kokoelman kirjoittajat näkevät median monitasoisena vaikuttajana.

Tutkimusten mukaan lapset

sesti esitettyyn väkivaltaan. Artikkelissaan *Television pienten lasten arjessa* **Satu Valkonen, Marjo Pennonen** ja **Anja Riitta Lahikainen** muistuttavat, etteivät lapset ole passiivisia katsojia. Katseluprosessissa on tasoja syventyneestä katsomisesta seläluiun ja television äärellä leikkimiseen.

Pelottavien kohtausten äärellä lapsella on yleensä käytössään erilaisia hallintamekanismeja, ns. coping-menetelmiä. Pienimmät laittavat silmät kiinni tai poistuvat television äärestä, vanhemmat lapset pyrkivät selittämään näkemänsä jollakin itselleen järkeenkävällä tavalla.

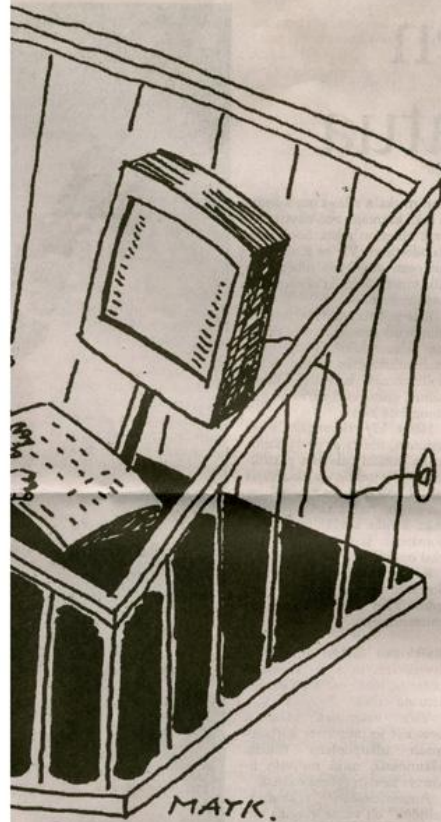
Hallintamenetelmien käyttö on yhteydessä lapsen kohtu-

lukemaan kuvia ja erottamaan todellisen sadusta ja elokuvasta, sitä paremmin hän kykenee palauttamaan turvallisuudentunteen ja poistamaan pahan olon.

Myös vanhemmat tarvitsevat enemmän ohjausta ja opastusta ymmärtääkseen fiktiivisen televisioväkivallan vaikutuksia ja kehittääkseen lööpienlukutaitoaan.

Lapsuus mediamaailmassa antaa synninpäätöstön. Juuri ne lapset, jotka käyttävät mediaa monipuolisemmin, surffiaavat, lajittelevat tv-ohjelmia ja tekstiävat kännyköillä, käyttävät mediaa sosiaalisesti ja ovat kehittyneimpiä mediakriitikkoja.

Marjo Mäenpää

KOMMENTTI

Tapettua kaupungin seinillä

► *Lapsilta kielletty* -kirjan mukaan tsunamikatastrofia esittelevät iltapäivälehtien lööpit saattoivat traumatisoida myös niitä lapsia, jolla ei ollut järkyttävään tapahtumaan omakohtaista suhdetta.

Lööppiinlukutaito kehittyi ehkä ensimmäisenä vilkkaiden taajamien lapsille, jotka päivittäin kulkevat sokeraavien otsikoiden tai mainosten ohi.

Jos lapsi on jo lukutaitoinen, lööppiin viestit on selitettävä aikuisen maailman meukuiksi. Kuvia osavat katsoa tarhaisekin, niitä on

selittämään.

Lööppiin torjuttu kuin tapettiin kaupungin seinillä. Järkyttävimpimpienkin murhautusten revittely jättää yleensä kylmäksi.

Kun lööpit sitten kertovat läheisesti koskettaneesta tragediasta, tunne on hämmäntävä – niitä vain ihmettelee ohi kulkiessaan kuin mitä tahansa toisille tapahtunutta, kaukasta ja vierasta näkökulmasta kerrottua juttua. Lööpit eivät ole koskaan totta, ne ovat mainoksia.

Marjo Mäenpää

Lasten mediakokemuksia ei tule mitään

"Lasten mediaan liittyvien mielenterveysvaikutusten tutkiminen on tärkeää sekä lapsen itsensä että myös hänen perheensä ja koko ikäryhmän ja yhteiskunnan kannalta."

Mediatuotannon professori ja multimediakriitikko Marjo Mäenpää on arvioidessaan tuoreita lapset ja media -aiheista kirjoja esittänyt näkökantoja, jotka vähättelevät lastensuojelunäkökulmaa (HS 31.5.).

Jos asiantuntija- tai päätäntävaltaa käyttävät aikuiset Mäenpään tavoin asettuvat lasten tai heitä tutkineiden ja hoitaneiden ammatti-ihmisten yläpuolelle, mitätöidään lasten kokemukset. Samalla kielletään myös lasten mediakokemuksia kartoittavan tutkimuksen paljastamat ongelmat.

Koska lastensuojelua vähättelevä näkökulma on jo saanut jalansijaa muun muassa mediakasvatuksen suunnittelussa, jossa lasten suojeleminen haitallisilta mediasisällöiltä on nähty vain moralismina, on tarpeen tuoda esiin lapsi, hänen kokemisensa taso ja suojeleminen tarpeensa.

Aikuisnäkökulman sijasta lähtökohdaksi tulisi olla lasten todelliset mediakokemukset – lasten kuuntelu ja heidän pelkojensa ottaminen vakavasti, ja opettaminen heitä myös kriittiseen mediasuhteeseen. Lasten läheisiltään saaman tuen puute altistaa heitä median haitallisille vaikutuksille.

Lasten mediakokemusten ymmärtäminen edellyttää eläytymistä lapsen asemaan median sisältöiden vastaanottajana.

käiksi mielipideasiaksi, vaan kyseessä on asiantuntijuutta vaativa erityisala.

Lasten mediaan liittyvien mielenterveysvaikutusten tutkiminen on tärkeää sekä lapsen itsensä että myös hänen perheensä ja koko ikäryhmän ja yhteiskunnan kannalta.

Lasten kanssa työskentele-

vien kasautuvia huomioita median haitallisuudesta tai tieteellisesti koeteltuja havaintoja asiasta ei voi ohittaa. Lasten mediakokemuksia kartoittava tutkimus on paljastanut selkeästi myös lapsille aiheutuvia ongelmia, joista olemme raportoineet.

Lasten henkistä hyvinvointia kartoittava tutkimus ei tule

vähellä leimaamalla se poliittokoinniksi tai vanhempien uupumuksesta johtuvaksi.

Tuoreessa tutkimuksessa suomalaislapsista Juulia Paavonen työryhmineen raportoi, että aikuisten tv-ohjelmien katselu ja erityisesti passiivinen altistuminen aikuisten tv-ohjelmille lisäävät merkittävästi lasten

unihäiriöiden riskiä. Tutkijat suosittelivat, että terveydenhoitohenkilöstön tulisi olla tietoinen televisionkatselun ja unihäiriöiden välisestä yhteydestä.

Mutta tulisiko vain terveydenhoitohenkilöstön tutkia ja hoitaa median kielteisiä vaikutuksia? Entä haitallisten aineistojen levittäjien vastuuo?

On väitetty, että selviytymistaitonsa ansiosta lapset pystyisivät käsittelemään median tuomia tunteita ikätasolleen sopivasti. Kuitenkin uusimmissa lapset ja media-aiheissa tuotannoissa raportoidaan todellisia tilanteita, joissa lapsen minän puolustusmekanismit eivät yksinkertaisesti riitä, mikä haittaa hänen kehitystään.

Lapsi ei itse kykene palauttamaan turvallisuudentunnetaan tai poistamaan pahaa oloaan esimerkiksi jouduttuaan virtuaalisesti ahdisteluksi tai kiusatuksi tai nähdyään rikoslaissa kiellettyä pornografiaa.

Kyse ei ole pelkojen lietsoimisesta tai moralisoinnista, vaan yksinkertaisesti lasten mielenterveytyön ja koulu- ja maailman ammattilaisten tekemistä havainnoista.

Olemme tuoneet esiin tutkimuksissamme ja julkaisissamme mediavälineen ja sen sisällön eron, samoin kuin lapsille vahingollisen ja sopivan mediasisällön eron.

Puhe vahingollisista mediasisällöistä ei siis koske välinettä sinänsä, tai pyyhi pois mediasia tai muussa maailmassa olevaa hyvää.

Allekirjoittaneiden työ lasten ja mediavaikutusten parissa ei sen enempää syyllistä kuin anna synninpäästöäkään, vaan kyse on lasten esiin tuomien vaikutusten raportoinnista ja niiden tulkinnoista, olivatpa ne sitten aikuisten kannalta negatiivisiksi tai positiivisiksi koettuja.

Medialaitteita ei siis ole syytä viedä roviolle. Lapset ja tietoyhteiskunta -hankkeessakaan ei "synninpäästöä" ole annettu, vaan haastettu kriittiseen keskusteluun median vaikutuksista lapsiin.

Tosiasia on, että ainoastaan

aikuiset voivat ottaa vastuun lapsista, median esittämistä sisällöistä tai mediakasvatuksen suunnasta. Ratkaisuksi esitetyn medialukutaidon kehittämisenäkin vastuuta ei tule siirtää vain lapsille, vaan myös median tuottajien tulee kantaa vastuunsa.

Kasvatus ei voi olla "arvopää" eikä se voi aina edustaa kompromissia kuten aikuisten maailmassa. Aikuisten on sekä kuultava lapsia että otettava kantaa ja vedettävä linjaa. Kyse on lasten tai nuorten mielen terveyttä edistävästä rajoista ja rajoituksista, esimerkiksi aikuisten määrittelemistä pelien ja elokuvien ikärajoista.

Aikuinen yleensä erottaa toden ja valheen lööpeissä ja mainoksissa, mutta konkreettisen ajattelun valheessa oleva alle 12-vuotias lapsi ei sitä välttämättä tee.

Lasten mediasuhde on varsin moniaineinen ja tutkimus vielä vähäistä etenkin alle kouluikäisten osalta. On varotava vetämisistä aiheesta yksioikoisia loppupäätelmiä.

Suomi sijoittui juuri ensimmäiseksi maaksi kansainvälisessä tiedostusvälineiden rajoittamattomuuden arvioinnissa. Liiallisesta rajoittamisinnosta suomalaisia tai edes kriitisoitujen kirjojen kirjoittajia ei voitane syyttää.

Lasten tarpeiden vähätteleminen ja kieltäminen istuu syvästi kulttuurissamme – myös medialalalla. Siksi tarvitsemme median vaikutuksista avointa ja argumentoivaa keskustelua.

Anja Riitta Lahikainen

sosiaalipsykologian professori

Tampereen yliopisto

Riitta Martsola

lastenspsykologi, psykoterapeutti

Helsinki

Sari Näre

valtiot. toht., sosiologian dosentti

Helsinki

HS 2.7.06

Mediakasvatus arvostaa lapsen kokemusta

► Anja Riitta Lahikainen, Riitta Martsola ja Sari Näre ovat mielipidekirjoituksessaan huolestuneita lasten mediakokemuksiin ja mediakasvatukseen liittyvästä suojelunäkökulman vähättelemisestä (HS 22. 6.).

Mediakasvatuksen osalta heidän arvelunsa kaipaa tarkentamista.

Mediakasvatus on kasvatus- ja oppia mediasta median parissa.

Se on tavoitteellista toimintaa ja vuorovaikutusta, jossa parhaimmillaan sekä kasvattaja että kasvatettava ovat oppijan asemassa.

Perinteisesti mediakasvatuksessa sekä analysoidaan olemassa olevaa materiaalia, että myös tuotetaan omaa uutta.

Kouluissa mediakasvatusta toteutetaan melko usein media-ammattilaisten kanssa. Suunnittelun, tekemisen, yhdessä kokemisen, jakamisen ja reflektoinnin kautta päästään kiinni prosessiin, jossa omat mediaan ja mediakulttuureihin liittyvät taidot, tiedot sekä arvot ja ylipäätään ajattelu syvenevät.

Mediakasvatuksessa ei lasten suojelua haitallisilta mediasällöiltä nähdä moralismina.

Mutta eivät mediakasvattajat portinvartijan asemaankaan halaja.

Jos mediakasvatuksessa vähäteltäisiin lasten kokemusta, kehitystasoa tai tarpeita, olisi sen filosofinen perusta murennettu.

Mediakasvattajat eivät kiellä lasten mediakokemusten tutkimista, lasten kokemusten kuulemistä, eläytymistä heidän asemaansa.

Tämänkaltainen arvokas tutkimus antaa pohjaa mediapedagogiselle suunnittelytyölle, mutta ei voi olla sen ainoa suunnannäyttävä. Tällöinhän edettäisiin median ehdoilla.

Mediakasvatusta (tai medialukutaitoa) ei tule ymmärtää ratkaisuna mihinkään ongelmaan, vaan se on nähtävä tulevaisuuden pedagogiikkana.

Olemme aina vain tukevammin menossa kohti mediakulttuuria, jossa tuottavaksi osapuoleksi on ryhtymässä kuluttaja itse, jo lapsena.

Mediakasvatuksen yhtenä ydintehtävänä onkin motivoitua kaikenikäisiä ihmisiä ottamaan mediakulttuuri haltuun – ei ainoastaan vastaanottajina, mediakulttuurin kuluttajina, vaan myös tuottajina ja osallisina.

Voidaan oppia tekemään yhdessä mediakulttuurisia valintoja ja ratkaisuja.

Silloin se, mikä esimerkiksi lapsia kiinnostaa, koskettaa, pelottaa tai huvittaa tulee meille entistä näkyvämmäksi eikä jää merkityksettömäksi.

Sara Sintonen

yliopistonlehtori, vieraileva tutkija
Centre for the Study of Children,
Youth and Media
University of London

Mediakasvatuksen on myös suojattava lasta

"Lapset tarvitsevat vastuullisia aikuisia, jotka auttavat heitä median käytössä sekä akuuteissa tilanteissa että kauaskantoisemmin."

Musiikin tohtori Sara Sintonen selittää tutkijan näkökulmasta, mitä mediakasvatus on (HS 2.7.). Siihen ei hänen mielestään tarvita lasten mielenterveyden asiantuntemusta.

Onko tämä myös lasten vanhempien näkemys asiasta?

Sintonen, kuten monet muutkin mediakasvatuksen kanssa puuhaavat, näkevät tärkeäksi medialukutaidon ja median käyttötaitojen kehittämisen.

Samalla he kuitenkin unohtavat, että kasvatuksen kohde on lapsi, joka tarvitsee nimenomaan oman kehitystasonsa ja psyykkisten valmiuksiensa mukaista kasvatusta.

Lasten mielenterveydestä ja hyvinvoinnista irrallaan oleva ajattelu näyttää vallitsevan kaikissa meneillään olevissa mediakasvatushankkeissa, joille myös ministeriöt anteliaasti myöntävät rahoitusta.

Unohtuu myös se, että aikuiset ovat tänä päivänä niitä, jotka tarvitsevat teknistä median opettelua, eivät niinkään lapset. Lapset tarvitsevat vastuullisia aikuisia, jotka auttavat heitä median käytössä sekä akuuteissa tilanteissa että kauaskantoisemmin.

Sintonen väittää, että mediakasvatuksessa lasten suojelua haitallisilta mediasisällöiltä ei nähtäisi moralismina. Miksi sitten lapsille ei opeteta myös

suojelusääntöjä ja kansalaistaitoja vahingollisia mediasisältöjä vastaan?

Vastoin väitetään Sintosen toimittamassa oikeusministeriön julkaisussa Mediakasvatus 2005 suojeluajatukset todettiin moralismiksi:

"Mediakasvatuksen kentän voi hahmottaa erilaisiksi 'heimoiksi'. Suojelun heimossa tavoitteena on ennen kaikkea lasten suojeleminen median huonoilta vaikutuksilta."

"Näkökulma on normatiivinen ja median tarjontaa arvottava sekä ajoittain moralisoiva. Erityinen huoli on koskenut television väkivaltaista tarjontaa."

Normatiivisuuden pelko, rajattomuus ja asiantuntemattomuus mediakasvatushankkeissa ovat johtaneet lasten mielenterveyden ohittamiseen ja jopa lainrikkomuksiin.

Opetusministeriön käynnis-

tämä Mediamuffinssi-hanke ja Stakesin varhaiskasvatuksen verkkopalvelu Varttua ovat suositelleet viime päiviin saakka päiväkotikiellettä lapsille alle 7-vuotiailta kiellettyä elokuvaa Nemoa etsimässä.

Myös lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä lapsen näkökulmasta esittävää elokuvaa Lilja 4-ever on käytetty ja käytetään kasvatustarkoituksiin.

Koulukinon internetlistassa suositellaan yläasteelle katsottavaksi K15-elokuvaa Virgin Suicides, jossa tytöt yrittävät "päästä eroon" neitsyydestään ja päätyvät itsemurhiin.

Kuka mahtaa olla vastuussa tällaisista laittomista linjanveidoista, ja kuka korjaa lapsen tai nuoren mielipahan tai perheille aiheutuneen vahingon?

Kaikki vanhemmat varmaan uskovat voivansa lähettää lapsensa turvallisiin mielin eri mediaprojekteihin tai -työpajoi-

hin. Niissä lapset valmistavat muun muassa omia elokuvia oppiakseen samalla ymmärtämään, miten elokuvien väkivaltaiset kohtaukset tehdään.

Lapset haluavat niissä joskus pakonomaisesti toistaa näkemäänsä väkivaltaista tai muuten mieltään vaivaavaa kohtausta ja ohjaajat antavat siihen luvan.

Heidän näkemyksensä mukaan lasta ei saa kahlita tai estää. Mitään tukea he eivät osaa antaa lapsille tai ohjata heitä käsittelemään pelkojaan.

Median sisältö on nykyisin niin rankkaa, että mediakasvatustajienkin olisi jo syytä alkaa ymmärtää, mitä kaikkea lapset joutuvat mediassa kohtaamaan.

Sintonen kuitenkin kirjoittaa, että mediakasvatustajat eivät halua olla portinvartijan asemassa. Mediakasvatusta ei hänen mielestään tule nähdä rat-

kaisuna mihinkään ongelmaan, vaan tulevaisuuden pedagogiikkana.

Kuka siis ottaa vastuun lapsista koulupäivän aikana, jos mediaopetuksesta vastaavat katsovat abstraktisti tulevaisuuteen eivätkä pysty kohtaamaan lapsen mediaan liittyvää ahdistusta tai vetämään terveitä rajoja?

Fyysisen vaurion tapahduttua vaikkapa liikenneonnettomuudessa estetään ensin lisävahinkojen syntyminen, sitten hoidetaan loukkaantuneet ja vasta kauaskantoisin ajatus on liikennekasvatuksen opettaminen. Ei loukkaantuneille kerrota liikennekulttuurista, eikä sen varjolla jätetä estämättä lisäonnettomuuksia.

Samaa mallia voisi soveltaa mediakasvatukseenkin!

Riitta Ahonen

freelancetoimittaja, äiti
Kemi

45 14.2.06

Lasten mediakasvatuksessa vastakkainasettelut ovat turhia

"Median käyttöä koskevat ongelmat eivät koske kaikkia lapsia ja kaikkia perheitä, vaan ne kasautuvat tietyille ryhmille."

Mielipidesivulla kesän mittaan käydystä lasten ja nuorten mediakasvatusta koskevasta keskustelusta saa ehkä ristiriitaisemman kuvan kuin on tarpeen tai mikä tilanne on käytännössä.

Lasten ja nuorten mediakokemuksia voidaan ja niitä tulee lähestyä useista näkökulmista, joissa huomioidaan lasten, vanhempien ja muiden kasvatustajien tarpeet.

Asiantuntijoiden vastakkainasettelut ovat turhia: lasten suojelu on yksi näkökulma, mediatodellisuudesta kertova toinen ja lasten oman tekemisen ohjaaminen kolmas.

Lasten median käyttöä koskevassa keskustelussa korostetaan aivan oikein, ettei suoma-

laislapsia tueta riittävästi, tai että osa heistä jätetään suorastaan heitteille.

Median käyttöä koskevat ongelmat eivät koske kaikkia lapsia ja kaikkia perheitä, vaan ne kasautuvat tietyille ryhmille.

Siksi onkin painotettava lasten ja perheiden monien sosiaalisten ongelmien (työttömyys, taloudelliset vaikeudet, päihteet, avioerot) ensisijaisuutta suhteessa lasten ja nuorten median "ongelmakäyttöön".

Tästä näkökulmasta median käyttöä ei voida eristää muista ongelmista, vaan se tulee nähdä yhteiskunnallis-sosiaalisissa yhteyksissään.

Lisäksi on tarpeen pitää mielessä, että valtaosa suomalaisvanhemmista ja muista kasvatustajista ottaa kasvatustehtävänsä vakavasti lapsiaan ja nuoriaan parhaansa mukaan tukien, kuunnellen, selittäen, huolestuen ja rajoja asettaen.

Vanhemmat ovat myös valmiit oppimaan uusia tapoja ohjata ja kasvattaa lapsiaan uusissa tilanteissa.

Toivottavasti he ovat myös oivaltaneet, ettei ole syytä jäädä odottamaan niin kutsutun asiantuntijatiedon empiiristä todistusvoimaa kyetäkseen toimimaan viisaasti mediaympäristöissä.

Jo Platon kysyi aikoinaan olennaisen kysymyksen: "Annammeko ilman muuta lasten kuunnella millaisia tarinoita tahansa, kenen hyvänsä sepittäminä, ja omaksua sieluunsa käsityksiä, jotka ovat enimmäkseen täysin päinvastaisia kuin ne joita heillä pitäisi mielestämme aikuisina olla?"

Mediakasvatuksessa tulisi muun yhteiskunnallisen keskustelun ohella pystyä puhumaan hyvästä elämästä, johon kuuluu myös keskustelu ihmisten – aikuisten ja lasten! – suojelusta.

Siksi tarvitaan humanistista, yhteiskunta- ja aikalaiskriittistä tutkimusta, jossa osataan hahmotella hyvää elämää ja yhteiskuntaa sekä etsiä vaihtoehtoisia maailman malleja – esimerkiksi sellaisia, joissa kuvallisella väkivallalla ja muulla

törkymedialla ei olisi markkinoita.

Yhteiskunta- ja kulttuurintutkimuksellisesti suuntautuneina mediakasvatuksen tutkijoina ja neljän alle kymmenvuotiaan lapsen isinä kaipaamme ennen kaikkia rakentavia näkökulmia sivistyneestä yhteiskunnasta, jossa erilaisen medioiden mielekkäällä käytöllä olisi osansa, muttei missään tapauksessa pääosaa.

Tässä yhteiskunnassa myös lapsilla on sanansa median tekijöinä. Mediatutkimuksen ja -käytäntöjen tuntijoiden tärkeä tehtävä on vahvistaa vanhempien ja lasten mediatietoja ja -taitoja.

Äskettäin perustettu mediakasvatuksen seura antaa tähän toivoaksemme mahdollisuuden ja vahvistaa alan toimijoiden vuoropuhelua.

Reijo Kupiainen

yliassistentti

Juha Suoranta

dosentti

mediakasvatus

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteen näkökulmia

Media-kasvatustiede

mediakasvatus–mediapedagogiikka–mediadidaktiikka

”Didaktiikka on opetus-opiskelu-oppimisprosessia tutkiva tiede.”
(Uljens 1997)

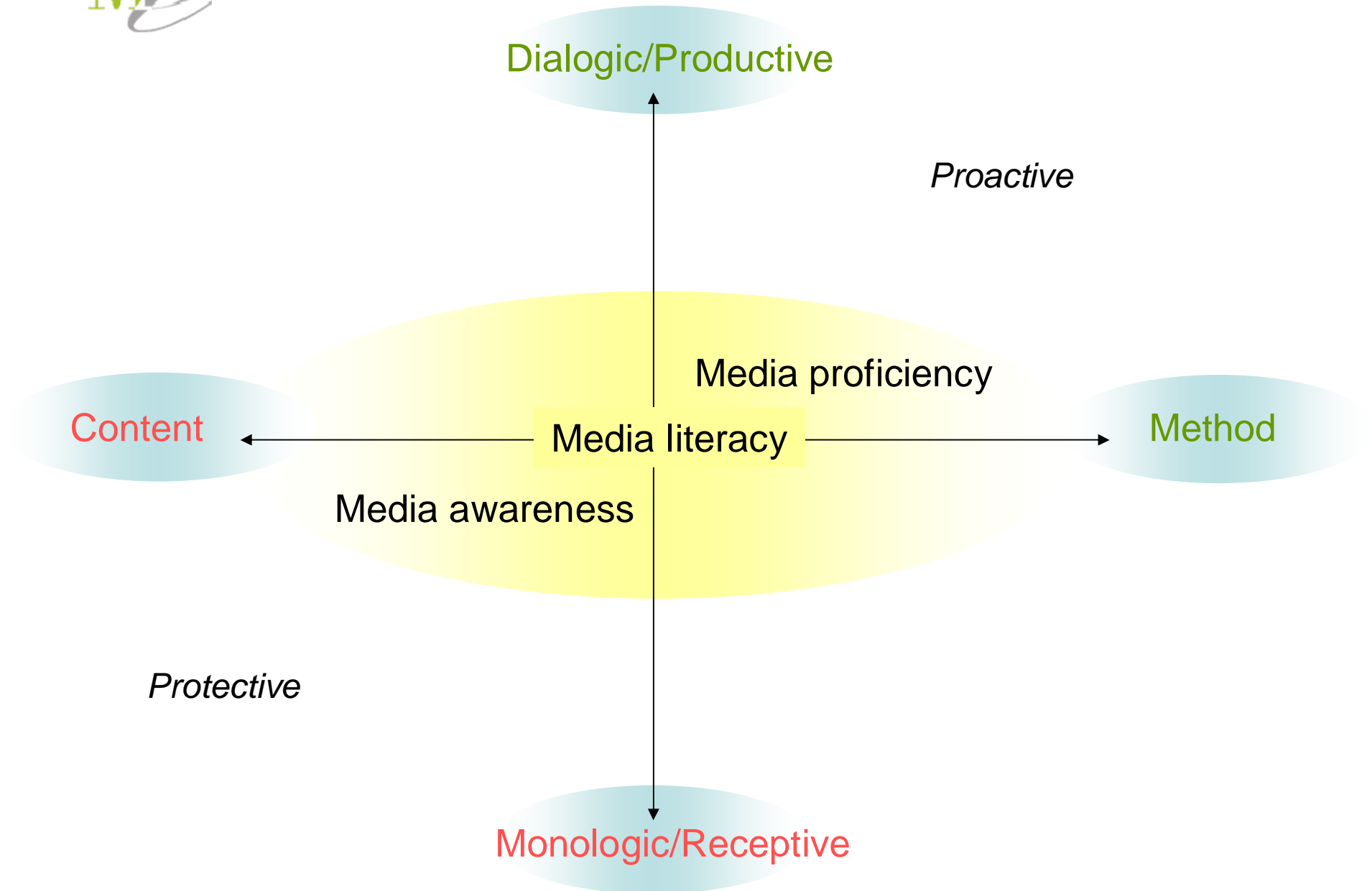

Mediapsykologian tuki suojelun painotukselle

Suojelua vai kannustamista?

- Buckingham (1998) näkee brittiläisen mediakasvatuksen historiassa muun muassa vaiheita kulttuurintutkimuksen, poliittisten protektionismin ja progressiivisen kasvatuksen painotuksin.
- Suomessa (erityisesti kouluissa) vuosituhatien vaihteeseen asti painotus on ollut tieto- ja viestintätekniiikan opetus- ja opiskelukäytön näkökulmissa.

Me

Medialukutaito jne...

- Media literacy?
- Literacy – käännöksenä lukutaito?
- Muut media-alkuiset termit
- Mediataito – Media proficiency

Mediakasvatuksen teleloginen tulkinta

Mediakasvatus ja uudet tieto- ja viestintätekniset välineet

- Mediakasvatuksen *mainstream*-suuntaus:
 1. Mediakasvatus on joukkoviestinnän ja pedagogiikan yhtymäkohta
 2. Keskeisenä tehtävänä saada kansalaiset medialukutaitoisiksi
- luettavaa:
 - MEP 8 (Tella 1998, 85–150)
<http://www.helsinki.fi/~tella/mep8tella.html>
 - AD-symposiumin julkaisu
(Tella 1997, 11–21)
<http://www.helsinki.fi/~tella/178mediaedu.html>

Mediakasvatuksen uudempi tulkinta

monologinen
viestintä

dialoginen
viestintä

teleloginen
viestintä

(Tella 1994, 46–49)

<http://www.helsinki.fi/~tella/124.pdf>

- TVT:n opetuskäyttö ja erityisesti verkko-opetuksen käsite keskeiseksi.

- Keskeinen teorialähtökohta esitetty Verkko opetuksessa – opettaja verkossa -kirjassa.

(Tella et al. 2001, 16–34) – ja verkossa:

<http://www.edu.helsinki.fi/media/trio/loppuraportti/tella.pdf> (s. 25–30)

Mediakasvatus 2000-luvulla

- Mediakasvatuksen perinteisemmät ja tuoreemmat tulkinnat elävät rinnakkain ja ovat sekoittumassa
- Tarvitaan synteesisinomaisia lähestymistapoja
- Mediakasvatus alatieteenä (tai jopa tieteenalana) hakemassa muotoaan
- Tutkijoiden ja käytännön toimijoiden yhteiseksi foorumiksi on viime vuonna perustettu Mediakasvatusseura
(ks. www.mediakasvatus.fi)
- Viime vuonna on myös kartoitettu 2000-luvun alun mediakasvatustoimintaa (Mediakasvatus 2005 – kansalliset kehittämistarpeet -julkaisu)

Mediakasvatuksen käytännön toteutus

Mediakasvatus median ja kasvatuksen alueena

Vesterinen, Vahtivuori-Hänninen, Oksanen, Uusitalo & Kynäslahti
-artikkeli Kasvatus-lehti 2006, 37(2)

media,
joukkoviestintä,
mediatiede

MEDIAKASVATUS

kasvatus,
kasvatustiede,
didaktiikka

Mediakasvatus median ja kasvatuksen alueena

Mediatiede,
joukkoviestintä

MEDIA - - -

Mit ä
'Media' sisältöinä ja
teknologioina

Kasvatustiede,
didaktiikka

- - - KASVATUS

Mit e n
'Kasvatus' opetuksen ja
opiskelun muotoihin ja
ilmaisukeinoihin
kiinnittyvänä

'Media'

1.

MEDIA - - - -

- - - - KASVATUS

'Media'
mitä-kysymyksenä

esim. lastensuojelutoiminta

'Media'

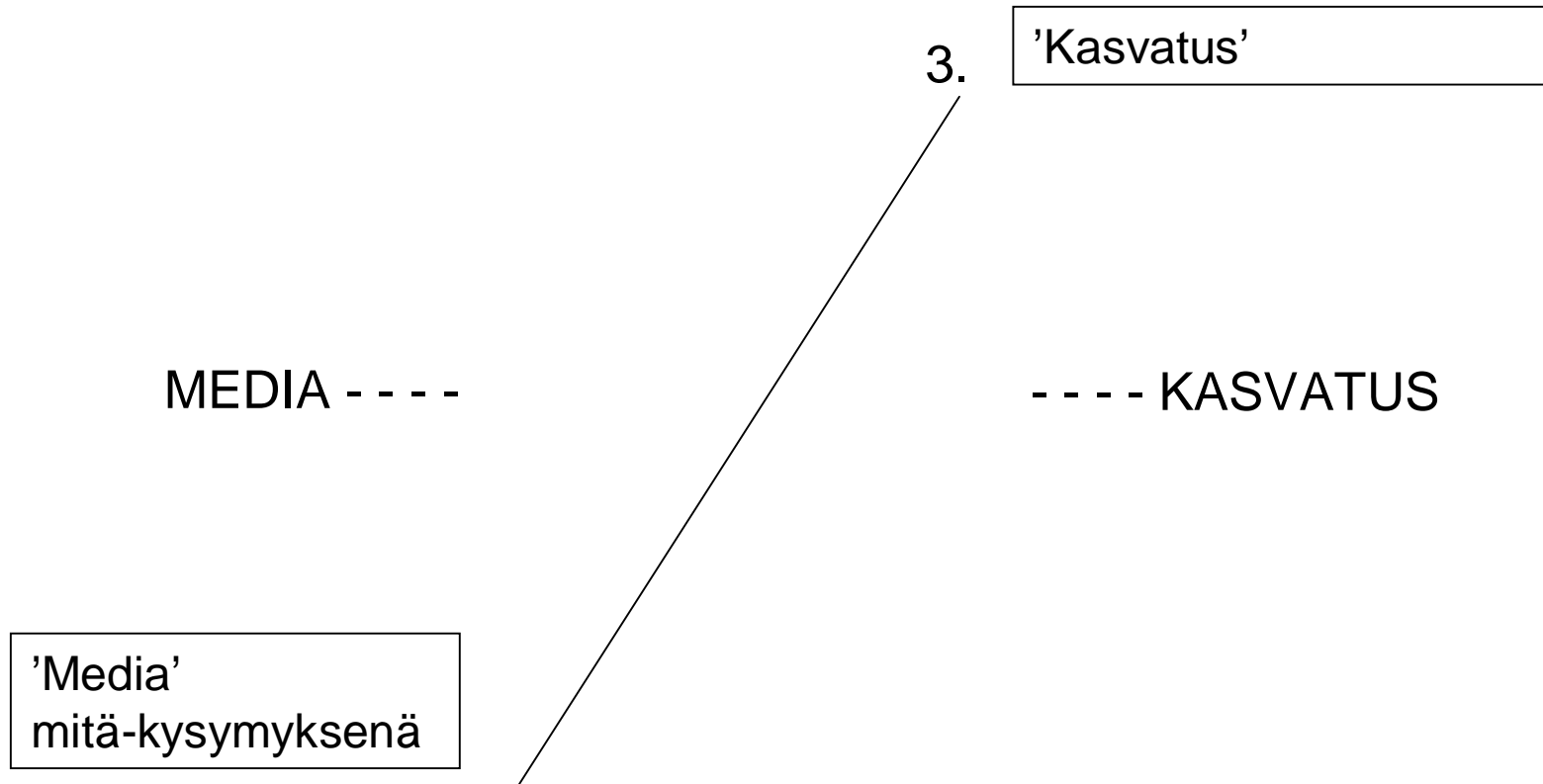
2.

MEDIA - - - -

- - - - KASVATUS

'Kasvatus'
miten-kysymyksenä

esim. sanomalehtiopetus

esim. mediakasvatus koulun
opetussuunnitelmissa

MEDIA - - - -

4.

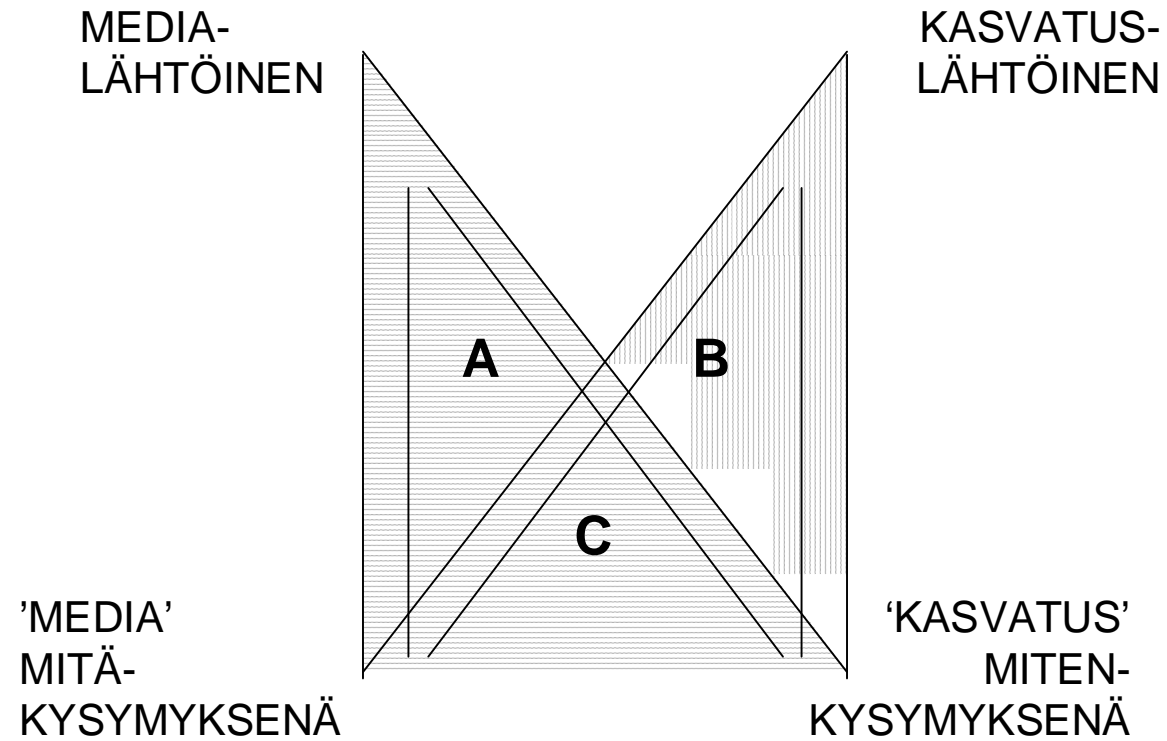
'Kasvatus'

- - - - KASVATUS

'Kasvatus'
miten-kysymyksenä

esim. tieto- ja viestintätekniiikan
opetuskäytön kehittäminen

Alueittain

Yhteenvetoa mediakasvatuksen ja tv:n opetuskäytön suhteesta

1. Verkko-opetus on keskeisimpiä käsitteitä telelogiseen tulkintaan perustuvassa mediakasvatuksessa.
2. Yksi mediakasvatustoiminnan muodoista tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön kehittäminen.

Mediaoppi koulun oppiaineeksi?

Opetussuunnitelman
keskeinen lähtökohta
Suoranta & Ylä-Kotola (2000) mukaan

Representaation käsite

- ”Mediakasvatuksen peruskäsite on representaatio. Mediaesitykset, kuvat, eivät ole todellisuuden peilejä eivätkä ensisijaisesti viittaa todellisuuteen. Media tuottaa esityksiään, representaatioita, aina jostakin erityisesti valikoidusta näkökulmasta. Representaatioista muotoutuu ihmisten elämää rakentavia ja jäsentäviä, usein kyseenalaistamattomia ja luonnollisiksi käsitettyjä tosiasioita.”

(Suoranta & Ylä-Kotola 2000)

Lähteitä

- Buckingham, D. 1998. Media Education in the UK: Moving Beyond protectionism. International Communication Association, Journal of Communication 48(1), 33–43.
- Bransford, J. D., Brown, A. L. & Cocking, R. R. 1999. How people learn: Brain, Mind, Experience, and School. Washington, DC: National Academy Press.
[<http://books.nap.edu/html/howpeople1/>]
- Cuban, L. 2001. Oversold and underused: Computers in the classroom. Cambridge, MA: Harvard University Press.
[<http://www.hup.harvard.edu/pdf/CUBOVE.pdf>]
- Giddens, A. 1990. The Consequences of Modernity. Cambridge: Polity Press.
- Kotilainen, S. & Sintonen, S. 2005. Mediakasvatus 2005 – kansalliset kehittämistarpeet. Hallituksen politiikkaohjelmat – kansalaisvaikuttaminen. Oikeusministeriön julkaisu 5/2005. Edita Prima Oy.
- Slevin, J. 2000. The Internet and Society. Cambridge: Polity Press.
- Suoranta, J. 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Mitä kasvattajien tulee tietää. Tampere: Vastapaino.
- Suoranta, J. & Ylä-Kotola, M. 2000. Mediakasvatus simulaatiokulttuurissa. Helsinki: WSOY.

Lähteitä

- Tella, S. 1994. Uusi tieto- ja viestintäteknikka avoimen oppimisympäristön kehittäjänä. Osa 1. (New Information and Communication Technology as a Change Agent of an Open Learning Environment. Part 1.) Department of Teacher Education. University of Helsinki. Research Report 124. (In Finnish) [<http://www.helsinki.fi/~tella/124abst.html>]
- Tella, S. 1998. The Concept of Media Education Revisited: From a Classificatory Analysis to a Rhizomatic Overview. In Tella, S. (ed.) Aspects of Media Education: Strategic Imperatives in the Information Age. Media Education Centre. Department of Teacher Education. University of Helsinki. Media Education Publications 8, 85–150. ERIC ED428754. [<http://www.helsinki.fi/~tella/mep8tella.html>]
- Tella, S. 1997. Media and Man—On Whose Terms? Aspects of Media Education. In Tella, S. (ed.) Media in Today's Education. Part 1. Proceedings of a Subject-Didactic Symposium in Helsinki on Feb. 14, 1997. Department of Teacher Education. University of Helsinki. Research Report 178, 11–21. [<http://www.helsinki.fi/~tella/178mediaedu.html>]
- Tella, S., Tella, S., Vahtivuori, S., Passi, A., Wager, P. & Oksanen, U. 2001. Verkko-opetuksessa – opettaja verkossa. Helsinki: Edita. Verkossa raporttimuodossa: [<http://www.edu.helsinki.fi/media/trio/tutkimus.html>]
- Tella, S., Vahtivuori, S., Passi, A., Wager, P. & Oksanen, U. 2001a. Verkko-opetuksessa – opettaja verkossa. Helsinki: Edita.
Verkossa raporttimuodossa:
- Tella, S., Nurminen, O., Oksanen, U. & Vahtivuori, S. (toim.) 2001b. Verkko-opetuksen teoriaa ja käytäntöä. Trio-projektin loppuraportti. [<http://www.edu.helsinki.fi/media/trio/tutkimus.html>]
- Vesterinen, O., Vahtivuori-Hänninen, S., Oksanen, U., Uusitalo, A. & Kynäslahti, H. 2006. Mediakasvatus median ja kasvatuksen alueena – Deskriptiivisen mediakasvatuksen ja didaktiikan näkökulmia. Kasvatus 37 (2), 148–161.